

Synopse přednášky SOCIÁLNÍ A HOSPOÁŘSKÉ VZTAHY VENKOVA... – téma č. 3 / kolonizace

- kolonizace = budování, výstavba země, její sociální a ekonomické infrastruktury;
- plánovité nebo samovolné osídlování neobydlené či opuštěné plochy za účelem jejího hospodářského využití; v posledních 1500 letech několik těchto procesů různého charakteru a intenzity;
- příchod Slovanů do střední Evropy – převrstvení pozůstatků původního obyvatelstva;
- **vnitřní kolonizace** – z domácích zdrojů, od 12. století, budování plošně širšího osídleného území vznikajícího českého státu, zapojení panovník i šlechta;
- **velká kolonizace** – součást širšího evropského procesu (Holandsko, Německo, Polsko), 13. a poč. 14. století, na jiném právním základě – tzv. emfyteutické právo – zákupní právo, usedlost hospodáři pronajímána za poplatky či služby, příslib dědičné držby usedlosti, lepší motivace; osídlení velkých ploch ve středních polohách na úkor lesa, dosud neosídlených, některé vesnice staršího založení převedeny na zákupní právo a přeorganizovány; zapojení pluhu, trojhonné soustavy, lesní lánové a lesní návěsní vsi, vznik Lhot – ze slova lhůta; účastní i nedomácí obyvatelstvo (ze Saska, Švábska, Frank, Lotrinska, Fríska); role lokátora – organizátor procesu, výhodné postavení (rychtář, mlýn) po skončení kolonizace; **J. Klápště: Proměna českých zemí ve středověku.** Praha 2005; **J. V. Šimák: Středověká kolonizace v českých zemích.** Praha 1938
- **pasekářská – kopaničářská kolonizace** – jen dílčí horské území, 17. až 18. století, nárůst sociálně nezajištěného obyvatelstva řešen osídlováním méně příhodných poloh, vznik pasek – kopanic, horských samot, především horský chov dobytka, např. východní Morava a Těšínsko, Orlické hory, Šumava, Krkonoše;
- **valašská kolonizace** – naše území (Valašsko, Těšínsko) jen její poslední fáze, sklonem 15 až 17. století, značně redukováná podoba, tradice horského pastevectví – salašnictví z Balkánu, absorbovala kulturní prvky z Rumunska, Ukrajiny, Polska, Slovenska, uchovány relikty rumunštiny v terminologii, tzv. valašské právi, valaští vojvodové; změna v obsahu slova valach, **J. Macůrek: Valaši v západních Karpatech v 15. – 18. století.** Ostrava 1959. **J. Štika: Etnografický region Moravské Valašsko. Jeho vznik a vývoj.** Ostrava 1973.
- **raabizace** – organizované zakládání nových obcí na komorních statcích v 70. letech 18. století; vznik vesnic jednotné stavební a sociální úrovně;
- **domkářská kolonizace** – usazování sociálně nezajištěného obyvatelstva na obecní či vrchnostenské půdě, vznik chalupníků – domkářů – bezzemků, od 18. a v 19. století;
- kolonizace jinými etniky: charvátská (**R. Jeřábek: Moravští Charváti – dějiny a lidová kultura.** Brno 1991), francouzská, novokřtěnci – Habáni,
- **kolektiv: Dějiny obyvatelstva českých zemí.** Praha 1998. – **V. Cílek: Krajiny vnitřní a vnější.** Praha 2002.